

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СФЕРИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Драчук Юрій

drachuk.yuriy@gmail.com

Снітко Єлизавета

esnitco@gmail.com

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Україна, м. Старобільськ

Анотація. Визначено роль сільського зеленого туризму як інноваційного диверсифікованого напрямку розвитку агробізнесу. Обґрунтовано перспективи розвитку підприємництва у сфері зеленого туризму.

Abstract. The role of rural green tourism as an innovative diversified direction of agribusiness development is determined. Prospects for the development of entrepreneurship in the field of green tourism are substantiated.

Згідно з ЗАКОНОМ УКРАЇНИ (Проект Закону України від 04.03.2021 № 5206) «Про сільський та сільський зелений туризм», Стаття 3, «Туристичними ресурсами України в сфері сільського та сільського зеленого туризму є унікальні природні, соціально-побутові, культурологічні, етнографічні, історичні та інші особливості сільських територій України і пропонувані, або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції суб'єктів туристичної діяльності, що здійснюють роботу в цій сфері на основі використання об'єктів державної, комунальної чи приватної власності», де «сільській зелений туризм приймається (Стаття 1), як відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства». При чому туристична діяльність з сільського туризму пов'язана з використанням туристичних ресурсів місцевості відповідно до вимог Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» та інших актів законодавства України. Зелений туризм в Україні, з аналітичних повідомлень, користується все більшою популярністю, особливо коли нинішній туристичний сезон стикається з поширенням коронавірусної інфекції у світі, що не йде на спад. І зелений туризм – один із варіантів відпочинку за межі квартири, де у зв'язку з COVID-19 цікавіше відпочивати в невеликих садибах в екологічно чистій місцевості, приймаючи цей варіант відпочинку як самоізоляцію на природі. Перевагами зеленого туризму є повернення до першоджерел: краси сільських пейзажів, близькості річок, озер, лісів, гір, відсутності стресів та метушні, здорового харчування, що зміцнює людину духовно, і фізично. До одного із найпопулярніших і найрозвиненіших напрямів для зеленого туризму в Україні, як відзначається в аналітичному огляді, відноситься Карпатський регіон. Але в нинішньому році цей регіон виявляється найбільш несприятливим через високу захворюваність там на COVID-19, та ще дощову

погоду та повені. Тож українцям належить відкривати для себе інші регіони, з новими маршрутами і садибами для зеленого туризму.

Метою роботи є визначення ролі сільського зеленого туризму як інноваційного диверсифікованого напрямку розвитку агробізнесу, обґрунтування перспектив розвитку підприємництва у сфері зеленого туризму.

Проблеми туризму, особливо сільського (зеленого) туризму знаходять відображення в численних вітчизняних і зарубіжних наукових розробках та дослідженнях. Так, як зазначається в роботі Мазура С. А. і Прилуцького А. М. [1], «сільський туризм з'єднує широкий спектр різних видів туризму, заснованих на використанні природних, історичних та інших особливостей ресурсів сільської місцевості, і розвивається швидкими темпами. У США і країнах Західної Європи сільський туризм в останні двадцять років став самостійною високоприбутковою галуззю туристичної індустрії, де за оцінками СOT, сільський туризм ввійшов до п'ятірки основних стратегічних напрямів розвитку туризму в світі». Автор зазначає пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України, що зумовлено: стимулюванням малого підприємництва, важливого аспекту для оздоровлення економіки аграрних районів країни; пошуком альтернативних та ефективних стимулів для раціонального використання у туристичних цілях регіонів України з малоосвоєним рекреаційним потенціалом; створенням та розвитком агрорекреаційного сервісу в регіонах для вирішення напружених соціальних проблем, зокрема, масового безробіття, зарубіжного заробітчанства, складного соціального клімату; збереженням етнокультурної самобутності історичних місць нашої держави, що виступають ексклюзивною, міжнародно-туристичною, конкурентною перевагою та дозволяють Україні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму в Європі.

Поняття зеленого туризму підкреслено в роботі Печенюк А.П.[2], де сільський туризм «своєю суттю має включати розуміння цього виду діяльності як екологічної складової та способу надання туристичної послуги. Для цього територія чи окрема садиба має відповідати всім вимогам екологічних стандартів, що підтверджується відповідним сертифікатом, який можна отримати шляхом проведення екологічного аудиту території чи окремої сільської садиби. В цьому випадку в господарській практиці може існувати два поняття: «сільський туризм» та «сільський зелений туризм», які, по суті, близькі, але мають суттєву відмінність, яка проявлятиметься у наявності екологічного висновку чи сертифікату. Далі автором цієї роботи «сільський зелений туризм запропоновано трактувати як соціально-економічну діяльність сільських мешканців, яка відповідає вимогам екологічних стандартів, спрямована на сталий розвиток сільських територій з метою забезпечення добробуту громадян та досягнення внаслідок отриманої туристичної послуги морально-психологічних цілей споживачів». Поняття сільського туризму з Європейського досвіду наведено в роботі Швець Ю.О. [3], де автором підкреслено, «що сільський туризм – нове явище, історія

розвитку як виду такого почалася в Західній Європі в 60-х і 70-х рр. минулого століття. Основним завданням такого виду туризму було збереження сільських поселень через відродження ремесел і підвищення підприємницької активності. На території Європейського Союзу сільський туризм отримав широкий розвиток і є одним з найбільш привабливих видів відпочинку. Однак фермери в менш розвинених країнах ЄС використовують туризм як інструмент диверсифікації агробізнесу, а не як основне джерело доходу. За сучасних умов розвитку для України характерною є наявність ряду проблем, таких як, зокрема, загострення соціально-економічного становища; погіршення політичної обстановки; зниження рівня добробуту населення; неефективність чинного законодавства. Наявність цих проблем обумовлює погіршення діяльності підприємств, занепад виробництва та сільської місцевості, адже населення залишає дану територію в пошуках більш перспективних територій з метою підвищення добробуту. Зелений туризм переслідує головну мету – сформувати новий туристичний продукт, який виходить за рамки традиційного уявлення про туристичну пропозицію і який би враховував природне середовище, історико-культурну специфіку регіонів, а також давав змогу істотно урізноманітнити традиційні пропозиції, що буде становити найбільший інтерес з точки зору залучення досить вимогливих іноземних туристів». Автором роботи зазначено - світова практика свідчить про важливу роль туризму, заснованого на використанні елементів історії народного життя, як з точки зору отримання доходу, так і з точки зору забезпечення умов для відтворення природного життєздатного історичного середовища. Тому природний, культурний і народно-етнографічний аспекти покладені в основу розвитку зеленого туризму.

Стратегію розвитку туризму розглянуто в ряді робіт дослідників [4], де йдеться про можливості соціального підприємництва в розвитку зеленого туризму в промисловому регіоні, досвіду соціального підприємництва у створенні конкурентних переваг в туризмі, про чинники розвитку туристичних підприємств на засадах соціального підприємництва. На світовому ринку вирішальне значення матиме стратегія розвитку туризму, заснована на активному кооперуванні партнерів з громадського та приватного секторів. Тому цілком стратегічно вірно розглядати можливості розвитку галузі зеленого(сільського) туризму України на засадах соціального підприємництва.

Проблема соціального підприємництва в галузі туризму загострена в світовому масштабі, адже сьогодні більшість громадян розвинених країн живе в містах, села порожніють, занепадають, а здоров'я городян залишає бажати кращого, так само, як і їх пізнання про те, як живе сучасне село.

В Україні з зеленим сільським туризмом свої складності: реалізація законодавства, недостатність інфраструктури, соціально-економічний спад.

Але сільський туризм може розраховувати на увагу публіки: сільська тема в модному тренді, про що наочно свідчать зростання популярності фермерських продуктів та проектів (телепроект «Міняю жінку», «Селянка та панянка», торгові бренди «З села...», «Все своє» та інші). Дані дослідження

свідчать, що вплив соціального підприємництва нейтралізує відсутність реалізації сприятливої політики з боку держави та сприяє розвитку зеленого туризму.

Якщо говорити про економічні наслідки, то соціальне підприємництво підвищує сукупну економічну ефективність, так як вводить в економічний оборот ресурси, які раніше в такій якості не використовувалися. Це стосується не використовуваних матеріальних і людських ресурсів, яких дуже багато зараз на сучасному українському селі: надлишок сільськогосподарського виробництва, соціально виключені групи (жінки-домогосподарки, інваліди на селі), солідарність та довіра людей, коли вони об'єднані спільною метою та інше.

Згідно з даними проведеного аналізу наявності і розвитку зеленого туризму на селі в різних регіонах України можна стверджувати, що конкурентоздатний туристичний продукт в галузі зеленого туризму наша держава має, але на даний час більше на засадах соціального підприємництва в організації та розвитку зелених (сільських) об'єктів туризму.

В Україні є ексклюзивний туристичний продукт, а за допомогою стратегій соціального підприємництва він може стати конкурентноспроможним у світовому масштабі. Можливо це і є той вагомий чинник розвитку туристичного потенціалу зеленого туризму промислового регіону. Надія на те, що утворення й розвиток нового типу кластера туризму та соціального підприємництва в Україні посилять існуючі конкурентні переваги цієї галузі економіки та кластера в цілому, згенерує нові бізнес-можливості.

З метою активізації підприємництва у сфері сільського зеленого туризму, як свідчить з роботи Жибак М.М., Христенко Г.М. [5], необхідна тісна співпраця сільського населення, громадських організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування. Розвиток сільського зеленого туризму й досі немає законодавчого закріплення, проте у Законі України "Про особисте селянське господарство" зазначено, що сільський зелений туризм — це специфічний різновид господарської діяльності у формі сільської гостинності, що являє собою надання послуг із забезпечення відпочинку міських жителів у приватних господарствах у сільській місцевості. Завданням туристичного підприємництва на селі є не лише надання відповідних послуг, але й пошук ефективних шляхів підвищення рівня зайнятості сільського населення, його добробуту. Розвиток сільського зеленого туризму сприятиме вирішенню соціально-економічних проблем сільських територій, активізації сільських громад та особистих домашніх господарств, використовуючи наявний капітал і перетворюючи його в ефективний фактор виробництва.

Тенденції світового розвитку потребують, як підкреслено в наукових дослідженнях, інноваційних аспектів, нового людського капіталу, ефективного державного управління, що відповідало б потребам усього суспільства. Для інноваційного розвитку сільських територій та підвищення їх конкурентноспроможності на сучасній технологічній основі потрібний

пошук нових підходів до організації всієї системи соціально-економічних відносин на селі. А багатофункціональний розвиток села – це важлива складова нарощування його інноваційного потенціалу, це умови для максимальної реалізації синергетичних ефектів у функціонуванні економіки сільських територій. І як свідчить практика європейських країн, інноваційною формою диверсифікації агробізнесу, яка може забезпечити сталий розвиток аграрної сфери та національної економіки, є сільський зелений туризм.

До одного із шляхів подолання негативної тенденції розвитку сільських територій відноситься правове забезпечення інноваційного розвитку сільського зеленого туризму. Це також є найбільш раціональним та простим шляхом створення робочих місць на селі. Наряду із інноваціями важливе значення у побудові конкурентоспроможного сільського зеленого туризму відіграють інвестиції, що полягають у приватному та державному фінансуванні усієї туристичної інфраструктури. Безумовним чинником вдалого розвитку сільського зеленого туризму поряд з відповідним правовим регулюванням та залученням у зазначену діяльність інновації виступає реклама та інформаційні видання, які дозволять сільському зеленому туризму стати потужним чинником відродження сільських територій.

Сільський зелений туризм є одним із пріоритетних напрямів ефективного розвитку об'єднаних територіальних громад, інноваційною формою підприємництва, спрямованого на підвищення зайнятості і доходів сільського населення, створення соціально-економічного середовища на селі на засадах ринкових відносин. Розвиток сільського зеленого туризму сприятиме вирішенню соціально-економічних проблем сільських територій, зростанню рівня добробуту населення, що забезпечить підвищення інвестиційної привабливості українського села.

Список використаних джерел

1. Мазур С. А., Прилуцький А. М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. Ефективна економіка. 2018. № 2.
2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6122> (дата звернення: 07.09.2021).
2. Печенюк А.П. Дисертація «Формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму». На здобуття наукового ступеня канд. екон. наук. Подільський державний аграрно-технічн.університет. Кам'янець-Подільський, 2018. 225 с.
3. Швець Ю.А. Проблемы и перспективы организации и развития зеленого туризма в Украине с учетом вроейского опыта. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 22. Частина 1. 2017. С. 36-39.
- 4 Драчук Ю.З., Дульцева І. І. З досвіду соціального підприємництва у створенні конкурентних переваг в туризмі The International Multidisciplinary

Congress “KNOWLEDGE IS POWER, POWER IS KNOWLEDGE !” 27 July, 2015. Vienna (Austria). с. 100-107.

5. Жибак М.М., Христенко Г.М. Сільський зелений туризм як інноваційна форма підприємництва. Агросвіт № 3. С. 3-8.